

DESPRE REALISM ȘI PRAGMATISM ROMÂNESC ÎN CADRUL U.E.

INTERVIU CU FLAVIUS CHIRCU

Alexandru Cosmin Codreanu (A.C.C.): *DI. Flavius Chircu, nu se știe multe despre dumneavoastră. După absolvirea unui Master la Universitatea Politehnica din București ați plecat peste ocean. În 1999 ați absolvit un al doilea Master în Business of Technology la Universitatea din Georgetown, S.U.A. În prezent urmați un Doctorat (PhD) în afaceri cu specializare pe management și antreprenoriat la Bentley University S.U.A.*

În anul 2012 atrageți atenția opiniei publice cu analiza „România 2012. Împotriva periferizării: întărirea Statului și dezvoltarea IMM-urilor” realizat de Grupul pentru Consolidare Instituțională (GCI). După acest debut furtunos, nu s-au mai auzit foarte multe despre acest think-tank.

După un an vă regăsim alături de [Grupul Prospectiv \(GP\)](#), prin intermediul căruia generați de mai bine de 6 luni, un dialog prospectiv susținut.

Înainte de a începe dialogul, ne puteți spune mai multe despre dumneavoastră și despre viața la Washington? Există o comunitate locală de români? Cât de puternică și vizibilă este aceasta? Dar comunitatea românească din S.U.A. în general?

Flavius Chircu (fCh): Despre mine adaug doar ca introducerea făcută este suficientă; spun asta din convingerea că ideile și faptele trebuie să ne preceadă (auto)biografiile. **Viața în Washington D.C. este fascinantă, mai ales pentru cel care vrea să afle cum se învâрте lumea dintr-unul din centrele sale.** Am trăit și lucrat în mai multe locuri, iar comunitățile românilor sunt într-adevăr în creștere. **Deși românii emigrează în S.U.A. de mai bine de 100 de ani, abia într-un viitor mediu vom putea vedea agregarea comunității noastre în sensul unui sprijin organizat al relațiilor romano-americane.**

ACC: Ce ne puteți spune despre aceste *think-tank*-urile în care ați fost implicat până acum - GCI și GP? În ce măsură reușesc astfel de grupuri de lucru să atragă opiniile „expatriaților”?

fCh: Doi dintre cei trei co-fondatori ai Grupului Prospectiv sunt expatriați. Pe pagina de facebook a Grupului Prospectiv sunt de asemenea câțiva expatriați care contribuie activ la discuțiile grupului. De asemenea, un procent de până la 50% din cititorii blogului Grupului vine din rândul expatriaților. Aș vrea să cred că suntem pe un traseu pe parcursul căruia tot mai mulți ni se vor alătura cu idei și opinii, etc.

A.C.C.: *Promițătoare într-adevăr evoluția acestui proiect digital. Sper să reușiți să coagulați câți mai mulți expatriați români. Totuși nu ne-ați spus nimic de Grupul pentru Consolidare Instituțională. Să înțeleg că nu mai este de actualitate?*

fCh: Am învățat din experiența aceluia proiect. De exemplu, constrângerile geografice pot fi atenuate activând în spațiul virtual. Desigur, prin comparație cu un grup de lucru care are (și) întâlniri fizice, obiectivul în spațiul virtual este generic, cel puțin la început.

A.C.C.: *În cadrul studiului “Romania 2012. Împotriva periferizării: întărirea Statului și dezvoltarea IMM-urilor” menționat mai sus, apare o afirmație pe cât de interesantă, pe atât de adevărată:*

„Aderarea la UE a coincis cu izbucnirea unei crize politice de durată, care a făcut imposibile adoptarea unei strategii pentru perioada postaderare și re poziționarea României ca actor al Uniunii Europene. România a continuat să se comporte ca un stat aflat în perioada de aderare. Prin măsurile europene de monitorizare a progreselor în justiție și în alte domenii, UE a impus o relație de supraordonare în raport cu România, ceea ce a diminuat autoritatea națională a statului roman”.

Acest lucru a condus, printre altele, la amânarea includerii României în spațiul Schengen, tratamente discriminatorii față de cetățenii români și amânarea acordării dreptului de muncă în unele state membre ale UE. Nici la nivel social nu stăm foarte bine, începutul anului 2014 fiind marcat de o adevărată isterie britanică a „invației” românilor și bulgarilor în insulă.

Evident că aceste aspecte afectează puternic imigranții români de pe teritoriul UE. Ce ar fi putut face și nu a făcut Statul român pentru a preîntâmpina și a atenua efectele negative ale integrării din poziția de „etern candidat” în Uniune pentru imigranții români?

fCh: Cred că Statul român are multe alte probleme de rezolvat înaintea celor legate de efectele resimțite de imigranții români. În primul rând, Statul ar trebuie să se preocupe de românii din România și, după cum spuneți, de a preîntâmpina și a atenua efectele negative ale integrării asupra acestora. **Nu trebuie să uităm că prin plecarea sa, emigrantul își asumă o nouă condiție, care numai rareori se întâmplă să-l situeze pe acesta de la început într-o situație mai bună decât în România pe toate dimensiunile relevante ale vieții.**

Una peste alta, emigrația și imigrația celor mai mulți au la bază un puternic factor economic, atât la nivel individual cât și de țară; ori asta ar trebui să ne facă să înțelegem că multe din aceste efecte negative sunt rezultate ale politicilor de imigrare. Cu timpul România ar putea elabora la rândul-i o politică proprie de emigrare și, de ce nu, imigrare. Cred că o asemenea politică ar fi răspunsul.

A.C.C.: *În cadrul [interviului acordat postului de radio România Actualități](#) din cadrul emisiunii Euroatlantica din 5 octombrie 2012, realizată de dl. Radu Dobrițoiu, afirmați ca unul din antidoturile împotriva periferizării României este consolidarea sistemului de educație românesc, element strategic național de dezvoltare pe termen mediu și lung.*

De asemenea, în cadrul [primul dialog prospectiv](#) avut cu dna. Smaranda Dobrescu, adăugați că, citez: „Implicațiile polarizării sociale și economice, într-un sistem în care școlile private sunt o precondiție a mobilității sociale, devin din ce în ce mai vizibile odată cu creșterea prețului educației”.

În condițiile în care sistemul de educație românesc este subfinanțat cronic, suntem oare din punct de vedere statistic susceptibili de a deveni (și mai) prost educați în viitor, acest lucru aruncându-ne într-un cerc vicios al periferizării din care nu mai putem ieși?

fCh: Pe scurt, răspunsul este da. În lipsa unui punct de inflexiune în actuala evoluție a României, nu ne rămâne decât să vedem cât de jos se poate ajunge cu toate înaintea deznodământului. A nu schimba cursul lucrurilor după atâta timp și decadere, dar a crede că lucrurile se vor îndrepta cumva continuând ca până acum, este aida unui experiment social la scara 1:1 care și-ar propune să vadă cât de repede sau departe se poate face drumul înapoi în istorie.

A.C.C.: *În aceeași ordine de idei, cât de utilă ar fi încurajarea unor politici de [brain networking](#)?*

fCh: Cred că ne-ar fi foarte utile tuturor, atât celor plecați, cât și celor rămași deopotrivă. Nu știu însă cine anume ar trebui să le genereze sau încurajeze, dar cine poate s-o facă să nu mai aștepte. **Statul român nu mai este ce era, așa că a aștepta de la acesta mai mult decât un rol de suport, limitat și acela, devine o scuză nerealistă pentru a nu întreprinde ceva.**

A.C.C.: *Cel puțin din punct de vedere teoretic, U.E. încearcă să ajungă la același nivel de integrare politică, socială și administrativă ca S.U.A. Cum se împacă acest lucru cu noțiunea de imigrație internă în Uniune? Mai pot fi priviți din punct de vedere tehnic cetățenii europeni drept imigranți pe teritoriul U.E.?*

fCh: Mi-e greu să speculez pe tema aceasta, mai cu seamă acum când mișcările centrifugale s-au exprimat atât de clar la europarlamentare. Până când lucrurile nu se clarifică și deficitul resimțit de români pe atâtea planuri în relația cu Europa nu se estompează, aș recomanda o doză sănătoasă de scepticism, ca a lui Moromete. Și atenție mare!, **deși teoretic toți sunt cetățeni europeni sunt egali, tehnic sunt menținute distincțiile care de fapt ierarhizează diferitele naționalități.**

A.C.C.: *Pentru a nu fi acuzați de afirmații nefondate, ne-ați putea oferi câteva exemple concrete care să susțină distincțiile tehnice din cadrul Uniunii care ierarhizează diferitele naționalități?*

fCh: Păi aș începe tocmai cu cerința ca românii și bulgarii să prezinte încă pașapoartele când intră în Spațiul Schengen, în condițiile în care cerințele tehnice, deja satisfăcute, au fost înlocuite cu altele vag definite și cel puțin aparent arbitrare. Un alt aspect de acest gen, dar cu consecințe mai dure, este mecanismul de accesare al fondurilor europene – discutat de noi în studiul "[Europa, între colaps și utopie](#)". **Ca să accesezi fonduri europene n-ar trebui să ai un IQ de peste 120 și o diplomă în politici și administrație comunitară.**

A.C.C.: *Până acum am văzut că Statul român a fost, hai să spunem, timid, în a-și apăra drepturile de membru al Uniunii în fața acestor situații. Ce ar fi putut face societatea civilă românească și comunitățile locale de români pentru pune mai multă presiune pe sistem, acasă și în țările gazdă?*

fCh: **Acasă ar putea să ia alegerile europarlamentare în serios.** E prețul minim necesar care te califică. Ca români, în țările gazde putem și trebuie să facem multe. De exemplu, să vorbim în limba română copiilor noștri. Ca americani de origine română ar trebui să ne educăm concetățenii din S.U.A. și România (politicieni, oameni de afaceri, etc.) despre specificul fiecărui loc în sensul elevării nivelului

relațiilor dintre cele două țări. Numai că succesul în astfel de întreprinderi presupune o masă critică, adică suficient de mulți româno-americani cu un nivel ridicat de omogeneitate programatică care să se constituie într-un lobby româno-american. Realitatea din păcate este că diaspora românească din S.U.A. este încă divizată, lucru care s-a văzut cel mai recent cu ocazia Referendumului din 2012. Trebuie să adaug faptul că **diviziunile în comunitatea românilor din S.U.A. reflectă diviziunile interne din România, deși nu cu aceeași virulență. Chiar dacă sunt atenuate, diviziunile acestea nu fac decât să întârzie momentul unui lobby românesc efectiv și eficient în America.**

A.C.C.: *Tot în primul dialog prospectiv ați afirmat că „nu e niciun motiv economic să privatizezi monopolurile naturale. Nu faci decât să schimbi monopolul de stat cu unul privat; numai că aceste tipuri de monopol nu sunt egale”. Nimic mai adevărat. Cu toate acestea, am lichidat totul și am produs șomeri pe bandă rulantă în numele „eficienței”. În prezent economia și industria românească sunt sublime, însă lipsesc cu desăvârșire. Este legitim și oportun să ne gândim la o preluare a monopolurilor strategice de Stat? Dacă da, care ar fi sectoarele prioritare? Ar stimula acest lucru remigrația (migrația de revenire)?*

fCh: Îmi scapă legătura dintre cele două acțiuni. Mai mult, timpul operează în mod diferit asupra fiecăreia. Odată cu trecerea timpului, probabilitatea naționalizării (selective) crește, în timp ce probabilitatea remigrării scade. În acest moment în timp, pornim teoretic de la o probabilitate foarte mică de naționalizare și una relativ mare de remigrare.

A.C.C.: *Foarte bine formulat modul în care timpul poate opera asupra viitorului. Nu ar constitui totuși și un efect psihologic asupra potențialilor migranți de revenire naționalizarea, chiar și parțială, a monopolurilor strategice naționale?*

fCh: Nu m-am gândit la acest aspect, dar nu cu remigranții în gând ar trebui acționat în sensul acesta. Pe de altă parte, s-ar putea concepe o astfel de reacție *win-win* din partea emigranților români, de a se întoarce pentru a ajuta la managementul unor astfel de situații. Totuși, **până la naționalizări, mai avem încă active economice ale Statului român care trebuiesc încredințate managementului privat. Cu foarte puține excepții, nu am auzit de remigranți care să fie în structurile de conducere ale acestora, preferința fiind pentru cei rămași în România.**

A.C.C.: *După 7 ani de la integrare în U.E., suntem tratați în continuare drept elevul problemă al Uniunii, niciodată ca partener. Apartenența la spațiul Schengen a fost amânată pe termen nelimitat. Fenomenele migratorii de la est la vest sunt descrise de vest drept „migrația sărăciei”. S-a vorbit chiar de o “Europă cu două viteze”. Rămâne Europa de Est doar o infuzie de capital uman, resurse naturale și piețe noi de desfacere pentru Vest?*

fCh: Depinde pe cine întrebăm. Vestul ar răspunde că da; la momentul acesta, când ravagiile Crizei nu dau semne de slăbire, nu m-aș aștepta la generozitate și nici măcar la fair-play. Prea mulți în Vest percep miza în termeni strict existențiali ai propriei persoane/nații. Pe de altă parte, **prea mulți români au fost condiționați să accepte reprezentările Vestului despre ei și mi-e teamă că se alunecă încet spre resemnare.** Rămâne ca măcar o parte a românilor luminați de pretutindeni să încerce să schimbe situația.

A.C.C.: Foarte pertinentă observația legată de condiționarea noastră de a accepta statutul de cetățeni de mână a treia europeni (mâna a doua revine polonezilor și cehilor, mult mai bine cotați decât noi la capitolul imagine. Cât de mult contribuie la acest lucru faptul că România rămâne granița de est a sferei de influență vestică? Suntem, așa cum spunea dl. Raoul Weiss, doar o „[tranșee evacuabilă](#)“?

fCh: Câți ar fi putut prezice ascensiunea Finlandei, odată primită în UE în 1995? Cu siguranță nu Franța. Însă o geografie extremă n-a fost un obstacol insurmontabil în calea unui popor mic, dar cu conștiința excepționalității sale, ajutat de o economie propulsată de chereștea și telefonia celulară. Activitatea euro-comisarului Olli Rehn indică rolul foarte important jucat de acest stat în afacerile europene, unii ar spune disproporționat cu geografia sau populația sa.

Ce vreau să spun cu acest exemplu este că un popor convins de propria poziție în lume și determinat să câștige în lupta cu timpul își poate întoarce adversitățile geo-istorice în favoarea sa. La momentul acesta, dintre țările foste socialiste, Polonia pare cea mai hotărâtă să-și schimbe rolul, din obiect al istoriei în acela de subiect. Ne aflăm într-un timp al pariurilor regionale, câștigurile și pierderile sunt comensurate cu riscul.

Metafora „[tranșeu evacuabil](#)“ cred că se referă nu atât la poziția geografică de extremitate locală a sferei de influență vestică, cât la nivelul scăzut al investițiilor vestice în România. Din moment ce metafora are substrat militar, ar trebui să adaug că în tranșee rareori explodează obuzele, iar în tranșeele evacuate cu atât mai puțin.

A.C.C.: Într-adevăr, acest articol ne oferă teoria României ca o colonie exploatată în regim de urgență și a distrugerii lucide și premeditate a tot ce nu poate fi valorificat în înainte de abandonul locului, generat de lărgirea sferei de influență estice, evoluție prezentată drept certă de dl. Raoul Weiss. Evenimentele ulterioare datei publicării articolului (27 ianuarie 2014) ne arată totuși că aceste proiecții au fost totuși pripite, aș adăuga chiar manipulative.

A.C.C.: În plin conflict civil ucrainian generat de dilemele est-vest, vă voi pune câteva întrebări de sezon: mai este UE capabilă de extindere în cazul Ucrainei? Există suficientă motivație din partea Germaniei și Franței pentru a pierde unul dintre cei mai importanți parteneri de afaceri, Rusia, în favoarea lărgirii sferei de influență către est? Cum va afecta acest lucru România?

fCh: Apetitul Europei de extindere s-a diminuat mult odată ce Criza a reliefat tensiunile generate de condamnarea celor 27 de state membre ale Uniunii de a opera pe o schemă depășită. Cred că acum se impune o nouă schemă, mai precis, una în care deciziile sunt luate în germană versus un grup restrâns. În plus, **absorbția Ucrainei nu este trivială, indiferent de schema curentă sau viitoare - nu cred că Germania și Franța își mai doresc o nouă „Polonie” în Uniune.**

Pe de altă parte, dacă ne uităm la recente evenimente din Ucraina ca o mișcare a sistemului mondial către est, însoțită de decuplarea Rusiei de la acest sistem, în care U.E. ar fi vectorul, lucrurile deja capătă altă semnificație. Corespunzător, extinderea nu devine o problemă de capacitate decât în măsura în

care cele două numite decid ele însele să se decupleze de la sistemul mondial. Cu Rusia se negociază în sens larg, pe mai multe paliere, chiar acum.

Pe parcursul acestor evoluții, România crește un pic în semnificație; însă acest lucru se întâmplă numai în sensul pur geografic, ca rezultat al capacităților reduse ale Statului. Din acest punct de vedere, acum se deschide o fereastră de oportunitate pentru politicienii români de renegociere a capabilităților Statului român în sensul creșterii acestora. Cât timp această fereastră va rămâne deschisă nu se știe, dar eu m-aș pune pe treabă.

A.C.C.: *Până acum imigranții români au preluat disciplinați și resemnați rolul de asistență socială a celor rămași în sărăcie acasă. Am putea spera mai mult de la acești exilați profesional și financiar și de la diasporă în general? Sunt acești români pregătiți să își depășească condiția de asistenți sociali și să se transforme în investitori, consultanți și lobbisti pentru dezvoltarea societății românești?*

fCh: Răspunsul cred că rămâne în continuare DA, numai că Statul român ar trebui să promoveze o politică activă în sensul acesta – de exemplu: simplificare birocratică, avantaje fiscale și, mai ales, o atenție deosebită la a feri pe cât se poate acești oameni de abuzurile locului. Într-adevăr, se știu cazuri de români care s-au ars încercând să devină mai mult decât asistenți sociali în România. **Oameni întorși cu bani și mai ales cu idei au trebuit s-o ia de la început în Vest după experiențe antreprenoriale nefericite în România.**

În ceea ce mă privește, mi-am arătat disponibilitatea în mai multe feluri și cu diferite ocazii de a face ceva în România, dar am senzația că se dorește cumva ca noi doar să ne lăsăm banii acolo și cam atât. Într-un sens mai larg al acestui interes, urmăresc cu mare atenție activitatea dnei. Ioana Petrescu de la Finanțe, cazul dumneai fiind un test pentru cei care putem și vrem să asistăm România mai mult decât cu banii proprii.

A.C.C.: *„Cine s-a fript cu ciorbă, suflă și în iaurt”. Orice asociere potențială între români se lovește de suspiciune. Proba elocventă a nevinovăției este condiția premergătoare și necesară câștigării încrederii celuilalt. Cât de ușoară este în aceste condiții implementarea unui proiect de brain networking sau mobilizarea diasporei pentru a face lobby național și a investi în România?*

fCh: Exact atât cât este nevoie de a oferi câteva modele de succes în aceste zone. Nimic nu antrenează resursele, inclusiv cele ale diasporei, mai bine decât succesul ca model. Cine vor fi antreprenorii în fiecare direcție? Greu de spus acum cu nume și prenume, dar odată condițiile create pentru un astfel de antreprenoriat, îi vom afla. Mai trebuie spus ca succesul unor asemenea întreprinderi este un joc al numerelor mari, iar condițiile pomenite ar cataliza un proces care în mod natural este foarte lent.

A.C.C.: *După consolidarea pozițiilor extremiștilor (de dreapta și de stânga) și a euroscepticilor inclusiv în Parlamentul European, Uniunea începe să fie contestată nu numai în stradă, ci inclusiv la nivel politic. Cum va afecta acest lucru politica migrației interne europene?*

fCh: **Cel mai probabil, emigranții vor fi sacrificați printre primii pentru a da satisfacție acestor constituente.** Numai că, repet, totul este rezultatul unor politici naționale de imigrație ce-și au până la urmă fundament economic.

Pe de altă parte, în frumoasa teorie de integrare europeană, nu văd de ce azi un tânăr din Vaslui nu-și poate mâine înscrie copilul la o școală în Frankfurt pe baza unui pașaport european și a dovezii că este luat în spațiu acolo. Când va fi posibil acest lucru, într-un cadru firesc în care copilul va lua inclusiv lecții intensive de germană, am să încep a crede ca *modus operandi* european transcende naționalismul economic. Până atunci, totul va fi în flux, după cum economia o cere.

A.C.C.: *Cât de oportună este armonizarea politicilor de promovarea a liberei circulații și a dreptului de muncă ale „noilor” veniți care nu fac parte din spațiul Schengen (România, Bulgaria) și, de ce nu, a candidaților la statutul de membru al Uniunii (Ucraina, Serbia, Croația și Moldova) și un lobby comun pentru obținerea practică a statutului de membru al U.E. cu drepturi depline în Parlamentul European?*

fCh: S-a scris mult despre aceasta libera circulație. Dincolo de implicațiile simbolice nu cunosc impactul economic al acestei situații. Până una alta, cine a vrut să plece, e deja la destinație. Cauzele eșecului proiectului Schengen au fost și ele amplu discutate, răspunsul trebuie ca a fost deja generat.

Ideea unui lobby comun este altă poveste. **Cred că este foarte necesar ca noii intrați să-și vadă interesul și să se solidarizeze, dar mi-e teamă că nu vom vedea prea curând acte de solidaritate. Ce ar trebui făcut în sensul acesta? O informare despre problemele și oportunitățile comune, urmată de educarea cetățenilor în a vedea că Sofia, Belgradul, Chișinăul și Bucureștiul au mult mai multe în comun între ele decât fiecare are cu Parisul, Londra sau Berlinul.**

A.C.C.: *În cel de-[al patrulea dialog prospectiv](#) discutați pe larg despre Corporate Social Responsibility – CSR (Responsabilitate Socială a Corporației). Poate fi încurajat CSR-ul din România să acorde mai multă atenție subiectului remigrației românilor înalt calificați în condițiile în care fiecare angajator mare din România duce o politică agresivă de angajare preferențială a expaților din țara de origine a managementului în zonele cu putere de decizie (exemple: Carrefour, BRD, OMV, Raiffeisen, Dacia, etc.)?*

fCh: Tocmai asta este farmecul CSR-ului, se poate extinde în nebanuite direcții, însă întotdeauna cu un ochi către profitul corporatist. **Cum un CSR activ pe remigrație n-are cum să dăuneze României, cei care ar căuta să persuadeze corporațiile străine active în România ar trebui s-o facă plecând de la realitatea de moment acum și cu adecvata considerație pentru profitul corporației.** Cred că se poate pleca de la premiza ca în România sunt trimiși cei din aceeași cultură (managerială, dar nu numai) cu centrul cel mai apropiat de leadershipul corporației. Se poate face o cauză, inclusiv de către *Pro Diaspora Română*, ca situația profitului acestor corporații în România s-ar așeza pe baze mai solide în cazul în care români repatriați ar reprezenta local interesele centrului.

A.C.C.: *Această „cauză” pentru un CSR care să încurajeze remigrația românilor care corespund profilului agreat de corporație este o idee căreia merită să-i acordăm mai multă atenție de acum înainte.*

Îmi permit să adaug la cele spuse mai sus de dumneavoastră că, pe lângă compatibilitățile culturale ale expaților, acești se bucură (din păcate) de o încredere mai mare din partea managementului. Subiectivă sau nu, această percepție trebuie să se schimbe pentru a evita crearea impresiei unui rol de simplii executanți pentru români în cadrul corporațiilor străine din România.

Sper ca pragmatismul nostru să crească concomitent cu diminuarea prejudecăților noastre postcomuniste legate de ajutorul necondiționat și dezinteresat al Vestului. Am avut șansa re poziționării noastre într-o sferă de influență mai pe placul nostru. După atâta „sărbătorit”, trebuie să începem să ne construim locul în această lume.

A.C.C.: *Vă mulțumesc mult pentru timpul acordat dl. Flavius Chircu și vă doresc succes în tot ceea ce faceți!*

fCh: Și eu vă mulțumesc și sper ca ideile mele să (vă) fie de folos. Mult succes și dumneavoastră!

Interviu realizat de Alexandru Cosmin Codreanu cu dl. Flavius Chircu în data de 6 iunie 2014.